

KUTATÁSI BESZÁMOLÓ*
KLEBELSBERG KUNO-ÖSZTÖNDÍJ
2019

A kutató neve	
Dr. Zsupán Edina	
A kutatás témája	
A Bécsben őrzött corvinák részletes kodikológiai feltárása	
A kutatás helyszíne	
ország, város	Ausztria, Bécs
intézmény(ek)	Österreichische Nationalbibliothek
A kutatás ideje	
2019. október	
A kutatott gyűjtemények, az átnézett iratok, dokumentumok és a találatok rövid ismertetése (tételes találati jegyzék nélkül)	
Az ÖNB-ben őrzött 30 darab latin nyelvű corvina	
A kutatás módszere	
Autopszián alapuló részletes kodikológiai feltárás. Ez a módszer a középkori kéziratok valamennyi aspektusát vizsgálja a fizikai jellemzőitől kezdve írásán és díszítésén keresztül egészen tartalmáig és a kötet történetéig. Az elemzés tehát kodikológiai, paleográfiai, művészettörténeti, kötetstörténeti, filológiai, irodalomtörténeti és adott esetben liturgiátörténeti szempontokat, módszereket egyesít. A Corvina könyvtár speciális esetében a kutatás kiegészül az egyes kódexek a Corvina saját „hálózatába” való beillesztésével, tehát annak a megvizsgálásával, hogy az adott darab miként hordozza a magyar királyi könyvár sajátos jelenségeit.	
A kutatási eredmények hasznosítása (pl. előadás, publikáció) és az esetleges további lehetőségek	
A bécsi corvinák feldolgozása az ÖNB szakembereivel együttesen történik. Távlati célunk egy közös, valamennyi, ma Ausztriában őrzött corvinát tartalmazó kódexkatalógus és egy hozzá csatlakozó tanulmánykötet megjelentetése az OSZK <i>Supplementum Corvinianum</i> c. sorozatában. Cod. 255 mint lehetséges corvina corvinaidentifikációja fontos részét képezte az Irodalomtudományi Intézet Reneszánsz, Barokk Kutatócsoportjában 2019. december 17-én	

* Jelen beszámoló további szerkesztés nélkül kerül az ösztöndíj adományozójának honlapjára.

elhangzott, *A szövegalkotás tényezői Janus Pannonius Apophthegmata-fordításában* c. előadásomnak.

Cod. 24, Cod. 44 részletes leírása szerepel a Corvina kiállítás megjelenés alatt álló katalógusában (*A Corvina könyvtár budai műhelye. Kiállítási katalógus*, szerk. Zsupán Edina, Budapest, OSZK, 2019, Kat. B3, Kat. d9)

Októberi ösztöndíjam óta született egy tanulmányom is a Mátyás alatt Budán működő – mindeddig teljesen ismeretlen – királyi scriptoriumról, amelynek fontos részét képezik az ösztöndíj során feltárt kódexekkel kapcsolatos legújabb eredményeim. A tanulmány hamarosan megjelenik.

Az ösztöndíjjal kapcsolatos gyakorlati észrevételek (beleértve a leendő ösztöndíjasok számára hasznos tanácsokat)

Mátyás egykori könyvtárából a Bibliotheca Corvinából a legtöbb fennmaradt kódexet az Österreichische Nationalbibliothek őrzi. A bécsi corvinák alatt első megközelítésben azt a negyven kódexet értjük, amelyek valamilyen corvina-attribútummal – Mátyás-címerrel és/vagy corvinakötéssel – rendelkeznek, s ezét corvinaként való azonosításuk már régóta egyértelmű a kutatás számára. Xystus Schier, Csontos János, végül pedig Csapodi Csaba nevét kell említenünk a bécsi corvinák jegyzékének összeállítása szempontjából. Mérvadó listájukat Csapodi Csaba művei tartalmazzák.¹ Ám e jól azonosítható kódexcsoporton kívül számos „jelöletlen”, valószínűsíthető „corvinával” is számolnunk kell. Miután az Országos Széchényi Könyvtár 2018 novembere és 2019 februárja között megrendezett *A Corvina könyvtár budai műhelye* című nagykiállítása során sikerült igazolni, hogy a Bibliotheca Corvinaként azonosítható uralkodói díszkönyvtár Mátyás uralkodásának csupán a legutolsó éveiben, tehát az 1480-as évek legvégén létezett,² korábbi feltevésem, miszerint Bécsben számos, Mátyás címerrel és kötéssel el nem látott egykori „corvina” is rejtőzhet, még valószínűbbé vált. A budai királyi könyvtár számára ugyanis csupán három év adatott, és idő híján számos ott felhalmozott, egységesítésre váró kódex már nem kaphatott sem az eredetüket egyértelműen felismerhetővé tevő corvinakötést, sem pedig Mátyás-címert. A további magyar kutatás feladata ezeknek a rejtőzködő királyi kódexeknek az azonosítása az ÖNB állományán belül. Ösztöndíjam során sikerült egy ilyen esetleges „jelöletlen corvina” corvina-identitása mellett szóló érveket

¹ Csaba Csapodi, *The Corvinian Library. History and Stock*, Budapest, Akadémiai Kiadó 1973; Csapodi Csaba – Csapodiné Gárdonyi Klára, *Bibliotheca Corviniana*, Budapest, 1990⁴.

² Zsupán Edina: *A budai műhely*. In: *A Corvina könyvtár budai műhelye. Kiállítási katalógus*, szerk. Zsupán Edina, kurátor. Budapest, OSZK, 2019, 25–67.

megfogalmaznom: a Francesco Filelfo korai fordításait tartalmazó itáliai kódex (Cod. 255) nagy valószínűséggel a budai királyi könyvtárból került Bécsbe, hiszen amellet, hogy tartalmában, küllemében a hazai 15. századi humanizmus kódexanyagába illeszkedik, későbbi története is azonos a Bécsbe került corvinákéval. Benne ugyanúgy Johannes Grepper margójegyzeteit találjuk, mint számos más corvinában, később pedig Johannes Fabri könyvtárával került a bécsi egyetem, majd pedig a Hofbibliothek könyvtárába. A kódex fontos részét képezte az Irodalomtudományi Intézet Reneszánsz, Barokk Kutatócsoportjában 2019. december 17-én tartott előadásomnak.

Jóllehet a corvinakutatás immár mintegy százötven évre tekint vissza, fő célja csaknem napjainkig a fennmaradt kódexek regisztrálása, sorba rendezése, szolid, rövid leírásokkal való ellátása volt. A corvinák részletes, a modern kutatási elveken alapuló feltárása még nem történt meg. Ezt a célt szolgálja az OSZK corvinaprogramja, amelynek keretében már sor került a müncheni Bayerische Staatsbibliothekban és a wolfenbütteli Herzog August Bibliothekban található corvinák részletes feldolgozására, ugyancsak az őrzőgyűjteményekkel való szoros együttműködésben.³ Bécsi munkám ebbe a programba illeszkedik. Ösztöndíjam során elsősorban a hiteles corvinák feltárására koncentráltam. Mivel a részletes kódexleírások elkészítése nagyon sok időt vesz igénybe – a program, a bécsi corvinák teljes körű, az ÖNB-vel közösen végzett feltárásának tervezett időtartama két év –, ezért megközelítésem alapvetően a kódexek feltárásának azt az aspektusát helyezte előtérbe, amelyhez elengedhetetlen a kötetek fizikai jelenléte, nem elegendő az esetlegesen létező digitális másolat. Nem végleges, hanem elsődleges, ám mégis nagyon részletes kódexleírásokat készítettem tehát, amit nagyban megkönnyített a Corvina könyvtár kutatásában szerzett tizenöt éves tapasztalatom. Tizenhárom kódex részletes kodikológiai leírását készítettem el (Codd. 22, 23, 92, 133, 170, 218, 259, 292, 438, 653, 656, 930, 10753), további tizenkettőről pedig egy-egy elsődleges felmérést készítettem (Codd. 654, 799, 826, 977, 1037, 2139, 2271, 2384, 2458, 2485, 3191, Ser. n. 1278).

A munka rendkívül fontos hozadéka, hogy a részletek feltárása és kontextusba illesztése révén nem csupán a Corvina könyvtárról való tudásunk bővül jelentős mértékben, hanem a magyar művelődés történetének általánosabb, korábban ismeretlen vagy alig ismert pontjaira is fény vetül. Számos kérdés tisztázhatóvá válik, s ennek köszönhetően az eredményeket más történeti diszciplínák és a tágabb értelemben vett történettudomány is hasznosítani tudja.

³ *Die acht Münchener Handschriften aus dem Besitz von König Matthias Corvinus*, hg. Claudia Fabian, Edina Zsupán (Supplementum Corvinianum I.), Budapest, OSZK, 2008; *Corvina Augusta. Die Handschriften des Königs Matthias Corvinus in der Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel*, hg. Edina Zsupán unter Mitarbeit von Christian Heitzmann (Supplementum Corvinianum III), Budapest, OSZK, 2014.

A bécsi corvinákat a Corvina könyvtár saját belső rendszere alapján a következőképpen csoportosítottam. A zárójelekben az egyes kódexek esetében a Corvinába való besorolás szempontjából fontos kulcsszavak találhatók.

1. Korábbi, a 15. század közepéről származó, más hazai tulajdonosokkal is rendelkező állományok (főként magyar főpapok, Johannes Vitéz, György Handó, Janus Pannonius kódexei) – főként firenzei, fehér indafonatokkal díszített darabok:

a) itáliai eredetű kódexek

Cod. 22	Livius (benne a „második címerfestő” címere, budai metszés)
Cod. 23	Plutarchus
Cod. 92	Vergilius (Leonardus Iob, Bessarion másolója)
Cod. 133	Appianus (Másoló: Cennini [?])
Cod. 138	Marcellinus und alii („első címerfestő”)
Cod. 140	Statius („első címerfestő”)
Cod. 170	Lucretius
Cod. 218	Trapezuntius („első címerfestő, alatta Aragóniai-címer)
Cod. 224	Catullus-Tibullus-Propertius („első címerfestő”, korábbi tulajdonos: Handó György)
Cod. 259	Aeneas Gazaeus, Lactantius („első címerfestő”; Carolus Podocatharus)
Cod. 292	Bartholomaeus Fontius: Persius-kommentár
Cod. 438	Xenophon (Poggio Bracciolini fordítása)
Cod. 644	Hieronymus (korábban Zrednai Vitéz János tulajdonában Vitéz autográf jegyzeteivel) egyelőre még nem digitalizálták
Cod. 799	Athanasius
Cod. 826	Salvianus („első címerfestő”)
Cod. 977	Chrysostomus („első címerfestő”)
Cod. 1037	Pseudo-Cyrillus: Speculum sapientiae
Cod. 2271	Haly Aberudian (Venzel-kézirat; „második címerfestő”)
Cod. 2384	Platon („első címerfestő”; korábbi tulajdonos: Handó György)
Cod. 2458	Thomas Aquinas („első címerfestő”)
Cod. 2485	Trapezuntius, Dialectica („első címerfestő”)
Cod. Ser. N. 12 758	Livius („második címerfestő”)

b) hazai eredetű kódexek

- Cod. 24 Ptolemaeus, Almagest (Vitéz János környezetéből származó másolat a milánói Francesco da Castello által kifestve Budán az 1480-as évek legvégén)
- Cod. 44 Regiomontanus, Epitome Almagesti (Vitéz János környezetéből származó másolat a firenzei Francesco Rosselli által illuminálva Budán 1480 körül Beatrix királyné számára)

2. Kifejezetten a Corvina könyvtár számára Firenzében 1485 után megrendelt, új készítésű kéziratok

- Cod. 653 Augustinus (miniátor: Attavante) még nem digitalizált
- Cod. 654 Hieronymus (miniátor: Attavante) még nem digitalizált
- Cod. 656 Theophylactus (miniátor: Attavante)
- Cod. 930 Hieronymus (miniátor: Gherardo e Monte di Giovanni; 1488. október 18.)

3. Valószínűleg Itáliában, kifejezetten a Corvina könyvtár számára, az 1480-as évek végén beszerzett, régebbi, korábbi tulajdonos(okkal) is rendelkező kéziratok

- Cod. 1391 (datált, 1468; Verancsics Antal hozta vissza a kódexet Konstantinápolyból)
- Cod. 2139 Martiniana Decreti (Registrum zu Gratianus) („második címerfestő” és talán az „első címerfestő” is)

4. II. Ulászló korából származó, ám hagyományosan a corvinák között számontartott kódex

- Cod. 10 573 Elisabetha Ploniae regina: Epistola de institutione pueri regii

5. Görög nyelvű corvinák

- Hist. gr. 1 Ptolemaios
- Hist. gr. 8 N. K. Xanthopoulos: Ekklesiastike historia
- Hist. gr. 16 Zonaras
- Phil. gr. 289 Hesiodos
- Theol gr. 1 Chrysostomos

Suppl. gr. 4 Chrysostomos
Suppl. gr. 30 Diodoros Sikeliotes
Suppl. gr. 51 Xenophon: Kyropaideia
+
Suppl. Gr. 177 Gregorius Nazianzenus
Suppl. Gr. 45 Janus Pannonius-Vocabularium

Az alábbiakban egy-két olyan sajátos problematika bemutatása következik, amely a részletes leírások elkészítése során bontakozott ki.

A Plutarchos *Párhuzamos életrajzainak* latin fordítását tartalmazó corvina (Cod. 23) a 15. századi humanista fordítások kérdésköre tekintetében különösen fontos darab. Az egyes életrajzok más-más fordító keze alól kerültek ki, s Plutarchos szövege mellett tartalmazzák a fordítók által hozzájuk írt előszavakat is, amelyek fontos forrásai a humanista fordításelméleteknek. Plutarchos e műve latin nyelven csak fokozatosan formálódott egységes, kompakt egészé. Kódexünk egyfajta „work in progress” állapotot tükröz, amelyben jól tükröződik a diverzitás és az a korabeli szemlélet, amely az egyes életrajzokat vagy életrajzpárokat olyan művekként fogta fel, amelyek önállóan is megállják a helyüket. Ám a kutatás – nem érzékelve mindezt, hanem modern értelemben vett egységes műként tekintve a kötetre – a kódex tartalmát még soha nem tárta fel részletesen. Éppen ezért itt is közöljük a pontos tartalmat első megközelítésben: 1r-1v Donatus Acciaiolus előszava Piero Medicinek az általa fordított Alcibiades-életrajzhoz; 1v-16r Alcibiades-életrajz Donatus Acciaiolus fordításában; 16v-24v Coriolanus Guarino Veronese fordításában; 24v-25r Guarino Veronensis előszava a Philopoimén-életrajzhoz C. Mandius Veronensis-hez (iuris consultus); 25r-30v Philopoimén-életrajz Guarino fordításában; 30v-31r Guarino előszava Robertus Ruffushoz az általa fordított Flaminius-életrajzhoz; 31r-36v Flaminius-életrajz; 36v-37r Francesco Filelfo ajánlás Malatesta Novellusnak a Galba Caesar-életrajzhoz; 37r-v Plutarchos préfaciója a Galba Caesar-életrajzhoz; 37v-42v Galba Caesar-életrajz (rubrika hiányzik); 43r Francesco Filelfo ajánlás Malatesta Novellusnak Otho császár életrajzához; 43r-46v Otho-életrajz; 46r-54v Pelopidas-életrajz Antonius Tudertinus fordításában; 55r-62v rubrika hiányzik; 62v-63r Antonius Tudertinus előszava Théseus-fordításához a capuai kardinálisnak (Sanci Marcelli cardinalem Capuanum); 63r-70r Théseus életrajz (rubrika hiányzik); 70r-78v Romulus-életrajz (Filelfo fordítása); 78v-79v Romulus és Théseus összehasonlítása (Filelfo fordítása); 79v-80r Alamanno Rinuccini előszava Piero Medicihez a Nikias- és Crassus-életrajzokhoz; 80r-91r

Nikias „Explicit Nicie Atheniensis vita translata ex Plutarcho die 24 decembris hora 17 1455. in.”; 91r-104r incipit-rubrika hiányzik [Crassus]

„Explicit Crassi vita die quarta Octobris MCCCCLV .I. in die Sancti Francisci hora 18 ½”; 104r-v Alamanno Rinuccini előszava Piero Medicihez Agis és Kleomenés életrajzához; 104v-119r kezdő rubrika hiányzik [Agis] „Finis die XI sectembris [!] MCCCCLVIII. Misi autem ipsam Petro Medici per Gasparem famulum meum e. kl. novembris 1458. s. in die omnium sanctorum cum petrus ipse esset in suburbano suo carigiano.”; 119r-126v Tiberius és Gaius Gracchus életrajza, explicit-rubrika hiányzik; 119r-127v incipit-rubrika hiányzik, valószínűleg ez csak az előszó [Themistoklés] életrajzához; 127v-136r Themistoklés-vita, rubrika hiányzik; 136r-146v Camillus; 146v-147v Periklés (vszínűleg csak az előszó hozzá); 147v-157v Caesar, rubrika hiányzik; 157v-158r -újabb előszó, rubrika hiányzik; 158r-165r Periklés; 165r-170v Eumenés; 171r előszó, rubrika hiányzik; 171r-v Leonardus Aretinus előszava Antonius Luscushoz Sertorius életrajzához; 171v-177v Sertorius (Leonardo Bruni fordításában), egyetlen vörös bejegyzés a margón (scriptor?): Sertorii laudes (f. 173v); 177v-178v rubrika hiányzik, előszó; 178v-187r Solón (?) rubrika hiányzik; 187r-188r rubrika hiányzik, előszó; 188r-194v rubrika hiányzik, vagy ez Solón?; 195r rubrika hiányzik, előszó; 195r-207v rubrika hiányzik, Hannibal (?); 208r-217r Scipio, rubrika hiányzik.

A Plutarchos-kódex scriptorát és díszítését tekintve szoros kapcsolatban áll Vitéz János híres, ma Münchenben őrzött Livius-kódexeivel. Éppen ezért nem kizárt, hogy velük párhuzamosan, ugyancsak Vitéz számára készült.

A Vergilius összes műveit tartalmazó corvina másolója Leonhardus Iob volt, amely körülmény a kódexet kapcsolatba hozza Bessarion kardinális, áttételesen pedig Pomponio Leto személyével. A kötet emiatt Bessarion, illetőleg a római akadémiai mozgalom és Magyarország kapcsolataihoz szolgálhat új adalékokkal. A benne található accessusok a Vergilius-szöveghagyomány miatt lehetnek érdekesek és fontosak.

Az Appianos-corvina (Cod. 133) tovább gazdagítja azoknak a corvináknak a számát, amelyeket a firenzei Piero Cennini másolt. A legújabb kutatások szerint a Cennini-kódexek Garázda Péter közvetítőszerépét feltételezhetik.⁴ A kódex kutatástörténeti érdekessége, hogy Pray György sajátkezű bejegyzése található benne, melyben a jezsuita tudós deklarálja a kódex corvina-voltát, többek között a benne található Mátyás-címer alapján: „Videtur esse ex bibliotheca Matthiae / Corvini Regis Hungariae Buda, / Nam huic similis est in Bibliotheca

⁴ Pócs Dániel, *Handó György könyvtára*. *Ars Hungarica* 42 (2016) 309–338.; Zsupán Edina, *A Corvina könyvtár „első címerfestője”: stílushűség és imitáció. A Philostratus- és a Ransanus-corvina provenienciájához*. *Művészettörténeti Értesítő* 66 (2017), 273–302.

Vindobonensi Augusta. Et scutum satis id iudicat. / Ita censeo / Georgius Pray S. J. 1763.” Ez azért fontos, mert a „corvina-attribútumok” standardizálódása a kutatásban hosszú folyamat volt, s jelen esetben meglehetősen korai alkalmazásait látjuk Pray részéről.

Bizonyos esetekben régi megállapítások korrigálására is lehetőség nyílt. Például a Poggio Bracciolini Xenophón-fordításait tartalmazó corvinában (Cod. 438) Csapodiné Gárdonyi Klára megfigyelései ellenére nem található Vitéz Jánostól származó bejegyzés. A kódex tehát nem sorolható egyértelműen Vitéz könyvtárába.⁵

Az Attavante műhelyében készült Szent Jeromos-corvina (Cod. 654) váratlan adalékkal szolgált a budai scriptorium működésével kapcsolatban. Megállapítható volt ugyanis, hogy a Firenzéből bekötetlenül érkező kéziratkötegből az egyik ívfűzet kimaradt, aminek a pótlására Budán került sor. Ugyanebben a kódexben – más társaihoz hasonlóan – előzéklapként Karoling-kori töredékeket találunk. A töredékek feldolgozása esetleg segítheti a kódexek ún. Ulászló-kötésének egyelőre tisztázatlan készítési helyének megállapítását.

Különleges és keletkezését, kivitelezését tekintve a korábbi kutatás által nem vizsgált kézirat a királyi gyermek neveléséről szóló, II. Ulászlónak szóló traktátus (Cod. 10573), amely a mostani feltárásnak köszönhetően teljes egészében integrálhatóvá vált a 16. század eleji magyar udvari kultúrába.

Az alábbiakban mellékelünk három részletes kódexleírást is az ösztöndíj során készített tizenhárom közül. A kódexleírások az osztrák kollégákkal való leendő együttműködés és a leendő közös kódexkatalógus nyelve miatt németül készültek.

Cod. 656

Theophylactus (Commentarii ad epistolas Sancto Pauli a Christophoro Persona translati)

Pergament I, 346, I*⁶ 378 × 260 mm Florenz 1488/1490

Feines Italienisches Pergament in sehr gutem Zustand. Lagen: I^(Vorderspiegel-I) + 34V⁽¹⁻³⁴⁰⁾ + III⁽³⁴¹⁻³⁴⁶⁾ + I^(347-Hinterspiegel). Vertikale Reklamanten zwischen den zwei parallelen Grenzlinien im unteren Freirand; Lagensignaturen in den rechten unteren Blattecken gelegentlich sichtbar. Zeitgenössische Folierung in roter Tinte mit arabischen Ziffern wohl von der Schreibers Hand (Fehler werden von ihm immer korrigiert: z. B. 16bis, aber 17 ausgelassen, 71bis, 72 ausgelassen, 151 ausgelassen, 153 bis etc.), auf den ersten zwei Blättern Folierung von Sebastian Tengnagel; moderne Bleistiftfolierung auf den Blättern: I, 1, 3 und 347.

⁵ Klára Csapodi-Gárdonyi, *Die Bibliothek des Johannes Vitéz*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1984, 148., Nr. 120.

⁶ 346-ig van számozva, de az utolsó oldal az előzék, nem tartozik az ívfűzethez.

Schrift. Humanistica textualis einer Hand – Schriftspiegel: 240 × 144 mm, 1 Kolumne; 38 Zeilen, Tintenlinierung, nur die vertikalen Grenzlinien sind verdoppelt, und es sind nur diese, die bis zur Blattrande hinauslaufen; auf der obersten Linie wird nicht geschrieben. Korrekturen vom Schreiber.

Buchschmuck. Attavante degli Attavanti. Rubriziert. Die Bibelzitate sind durch rote Unterstreichungen markiert. (vgl. Matthias Corvinus 1994, Kat. 48)

13 Deckfarbeninitialen jeweils zu Beginn des Prologs der einzelnen Kommentaren: goldene Buchstabe auf mit Gold verziertem blauem, rotem und grünem Grund, versehen jeweils mit kurzem buntem floralem Ausläufer am Rand, der auch mit mit Ferzeichnung bereicherten Goldplättchen verziert ist: 54v (C-Init., 5z.); 109r (S-Init., 6z.); 147v (P-Init., 6z.); 167r (E-Init., 6z.); 192v (P-Init., 6z.); 209r (E-Init., 6z.); 227v (T-Init., 6z.); 239v (S-Init., 5z.); 248r (E-Init., 6z.); 268r (C-Init., 5z.); 280v (T-Init., 6z.); 288r (N-Init., 6z.); 291r (G-Init., 6z.).

5 kleinere Deckfarbeninitialen gelegentlich nach dem Prolog, zu Beginn des Haupttextes: goldene Buchstabe auf mit Gold und Silber verziertem blauem, rotem und grünem Grund: ff. 1r (P-Init., 4z.); 54v (P-Init., 4z.); 109r (P-Init., 3z.); 228r (P-Init., 4z.); 291v (M-Init., 4z.).

Inhaltskreis auf f. Iv (Matthias-Emblemen: oben: zwei Kronen; unten: Faß)

Titelschmuck auf. f. 1r: 1 historisierte Initiale: 11zeilige goldene Buchstabe, darin Profilbüst des Autors

(oben, in der Mitte: Wappen von Ungarn; rechts, in der Mitte: Kroatien; unten in bas-de-page: Markgraf Johann VI. von Bergen-op-Zoom (vgl. Matthias Corvinus 1994, Kat. 48); Matthias-Emblemen: Faß, Sanduhr, Bienenkorb, zwei Kronen, Brunnen.

(Ähnlich: Bp., OSZK, C.L. 417., Boccardino il Vecchio)

Ganzseitiges Wappen auf f. Ir: Wappen von Markgraf Johann VI. von Bergen-op-Zoom (s. unten)

Einband. Originaler Corvinen-Ledereinband 395 × 266 × 110 mm. Verziert mit Blind- und Golddruck sowie Färbung. Vorder- und Hinterdeckel identisch. Auf dem HD oben ein Kettenloch. Die Abwesenheit des bei den Corvinen-Ledereinbänden gewöhnlichen Titels (am HD oben) sowie das nicht in der gewöhnlichen Weise bearbeitete Wappenschild in der Mitte beider Deckels mögen darauf hinweisen, dass König Matthias während der Ausführung des Einbandes gestorben sein mag, was wohl eine Unsicherheit zwischen den Mätern verursachte. Das Wappen war schon vierteteilt, aber noch nicht gefüllt und blieb auch so. Damit steht auch Árpád Mikós Beobachtung in Einklang, nach der die Verzierung des Einbandes eine spätere Phase der Entwicklung der Corvineneinbandmuster vertritt. (z. B. Mikó 2014) Statt des goldgedrucktes Titels wurde ein langes Papierschild mit dem Titel des Bandes auf dem HD obergeklebt. (Das Schild kann aus einer früheren Phase der Geschichte des Codex stammen, weil es auch durchgelöchert wurde. Ein Verfahren des Durchlöchern ist am besten im S. Nikolaus Collegium vorstellbar.) Nach innen geschrägte Deckelkanten. Vier Doppelte Bünde. Der Einband wurde restauriert und gleichzeitig der ganze Codex neu geheftet, die Kapitalien sind neue, aber die Stümpfe der goldenen und grünen Fäden der originalen Kapitalien sind gelassen. Der Rücken oben und unten durch modernes Leder ergänzt. Punzierter Goldschnitt. Reste von vier Schließen. Die Spiegel- und Vorsatzblätter bestehen sowohl vorne, als auch

hinten aus je einem pergament Doppelblatt (Bifolium), darauf Possessoreinträge und Stempel der Hofbibliothek (s. unten).

Entstehung und Provenienz. Der Codex wurde in Florenz geschrieben und illuminiert und zwar von Attavante degli Attavanti. In Buda wurde die Handschrift mit Corvinen-Ledereinband versehen, aber wohl in der Frühling des Jahres 1490. Nämlich mag der Tod von Königs Matthias Unregelmäßigkeiten bei der Ausführung des Einbandes verursacht haben. Später gelangte der Codex in Besitz von Markgraf Johann VI. von Bergen-op-Zoom († 1523, vgl. sein Wappen auf. f. 1r und 1r), danach in die Bibliothek von Wiener Bischof, Johannes Fabri (vgl. seine handschriftlichen und gedruckten Exlibris auf dem Vorder- und Hinterspiegel sowie (auf dem Vorderspiegel wurde das gedruckte Exlibris über das handschriftliche geklebt. Der Codex war schon am Ende des 16. Jhs. im Besitz der Hofbibliothek, weil sie die Signatur 3772 von der Hand von Hugo Blotius trägt (auf HS unten) und seine ersten Blätter von dem Bibliothekar Sebastian Tengnagel foliiert wurden (s. oben).⁷ (Steht der Codex im Blotius' Katalog?). Von der Hand des Bibliothekars Peter Lambeck stammen N3 (f. 1r, oben), die Inhaltsangaben auf f. 1v, sowie die Titelei auf dem Schild, geklebt auf dem Rücken, oben. Auf dem Rücken unten Reste eines weiteren Papierschildes (gedruckt) mit dem Text CODEX MS (TH)EOLOGICUS(S). Weitere Signaturen mit Bleistift, Stempel etc. Die rote Signature auf dem gedruckten Fabri-Exlibris: VIII. A. 10.? War die Handschrift in Ambras?

Inhalt: Commentarii ad epistolas Sancto Pauli a Christophoro Persona translati

f. 1v: „Inhaltskreis“: In hoc volumine continentur Commentaria Athanasii in epistolas Sancti Pauli traducta a Christophoro Persona Romano priore sancte Balbinae de Urbe ad Sixtum III Pontificem Maximum.

1. ff. 1r-54r × Sancti Athanasii in primam epistolam Sancti Pauli ad Romanos prologus incipit. Sacrarum literarum frequentior ... × ... contriti in Christo Iesu hoc est Christi potentia cui est gloria in secula. Amen. Liber primus Athanasii super epistolas sancti Pauli ad Romanos excellentissimi doctoris feliciter explicat.

2. ff. 54v-108v Liber secundus Athanasii super epistolas Sancti Pauli doctoris eximii ad Corinthios salubriter incipit. Corinthus cum plurimum et opibus polleret ... × ... qui nos tanto est persecutus amore cui gloria in seculorum secula. Amen.

3. ff. 109r-147v In secundam ad Corinthios epistolam Athanasii prologus feliciter incipit. Secundum idcirco beatus Paulus ad Corinthios scribit epistolam, qua cum ... × ... perfecti in trinitate Dei perfectos nos servos esse, cui gloria in seculorum secula.

4. ff. 147v-167r Athanasii in Sancti Pauli ad Galatas epistolam Prologus. Pauli epistola hec a principio fere ad calcem ... × ... et spiritalem (!) vitam veteri et corporali sublata monstravit cui gloria in secula seculorum. Amen.

5. ff. 167r-192v In epistolam ad Ephesios Athanasii prologus. Ephesus Asiae metropolis erat huius incole Dianam colebant. Cui et templum dicaverant ... × ... eternus et animarum sponsus incorruptarum cui gloria in seculorum secula. Amen.

⁷ Matthias Corvinus 1994, Kat. 48 ist in dieser Hinsicht falsch. Der Katalog sagt nämlich, daß die Corvine erst im 1756 in die Hofbibliothek gelangte. (Wie Fabris meiste Bücher.)

6. ff. 192v–209r In epistolam ad Philippenses Athanasii prologus. Philippenses hi e quadam sunt Macedonie urbe oriundi Pihilippe dicta ... × ... hec tollerantibus sive bonitatis liceat divitiis frui cui gloria site t potestas nunc et perpetuo et in seculorum secula. Amen.

7. ff. 209v–227v Athanasii prologus in epistolam Sancti Pauli ad Colosenses⁸. Etsi omnes Pauli epistole sanctimonia pollent ille tamen ... × ... Qua ex re tam pater ipse quam filius quam spiritus sanctus perpetuam gloriam assequantur. Amen

8. ff. 227v–239v In epistolam ad Thessalonicenses Athanasii prologus. Thessalonica Macedonie civitas est et eius regionis metropolis ... × ... ut vitam hanc ipsam ad patris et filii et sancti spiritus gloriam transigatis quem omnis gloria et honor decet in seculorum secula. Amen.

9. ff. 239v–248v In epistolam ad Thessalonicenses secundam Athanasii prologus. Secundo ad Thessalonicenses idcirco Paulus scribit quia his ... × ... pie colamus qui nos et si delinquentes excepit, et patri in spiritu sancto admovit, quem omnis cum gloria dece, tum honor. Amen.

10. ff. 248r–267v In primam ad Timotheum epistolam Athanasii prologus. Erat Timotheus hic ex Pauli discipulis unus probitate tam prestans ... × ... Iesum gratiarum elargitorem summis laudibus efferamus patremque simul et spiritum cui laus sit in eternum et gloria.

11. ff. 268r–280v In secundam ad Timotheum epistolam Athanasii prologus. Cur et secundam conscribat ad Timotheum epistolam ... × ... si ea animo et cogitatione versabit que illius sunt cui in secula laus et gloria sit.

12. ff. 280v–288r In epistolam ad Titum Athanasii prologus. itus hic cum probitate ceteros anteiret qui cum Paulo versarentur ... × ... vetras cum animas ipsas tutetur, tum corpora in sancto spiritu, cui gloria in secula seculorum. Amen.

13. ff. 288r–291r Epistolam ad Philemonem Athanasii prologus. Nec Dominos Christus nec servos qui se adierint ... × ... formam pre se tuleri, et verus noster sit deus cui perpetuo et potestas est et imperium Amen.

14. ff. 291–346v In epistolam ad Hebreos Athanasii prologus. Geentium (!) erat Beatus Paulus ut ipse ad Romanos scribit ... × ... tollerantia non in ingratos hunc gratiam hanc contulisse. Amen. Liber Athanasii supra epistolas Sancti Pauli a F. Cristoforo priori Sancte Balbine de urbe traductus feliciter explicit.

Cod. 438

Xenophon (Institutio Cyri, übersetzt von Poggio Bracciolini)

Pergament I, 150 Bll. 282 × 178 mm Florenz 3. Viertel des 15. Jhs.

Feines italienisches Pergament, ziemlich wellig, das erste Blatt herausgeschnitten, braune Flecken auf den ersten Blättern am Rand. Lagen: I^(Vorderspiegel-I) + V-1⁽¹⁻⁹⁾ + 15V(10-149) + I^(150-Hinterspiegel). Horizontale Reklamanten links von den innerlichen vertikalen Grenzlinien;

⁸ Das erste „s“ im Wort Korrektur ist.

Lagensignaturen jeweils an der rechten unteren Blattecke, in der ersten Hälfte jeder Lage: *A. 2* etc. Moderne Bleistiftsfoliierung: *I, 1–150*.

Schrift. Humanistica textualis einer Hand – Schriftspiegel: 173 × 92 mm, 1 Kolumne; 28 Zeilen, Tintenlinierung, nur die vertikalen Grenzlinien sind verdoppelt, und es sind nur diese, die bis zur Blattkante hinauslaufen; auf der obersten Linie wird geschrieben. Nota-Zeichen und Marginalien in Rot von dem Schreiber (meistens Namen, Markierung der Reden), sowie Angabe des aktuellen Buches im Kopffeld (*L I* etc.). – Marginalien von Johannes Grempers Hand: ff. 4r (?), 15v (*Comparatio*), 16r (*Gloriae Cupidus*).

Buchschmuck. bianchi girari (florentinisch)

Rubriziert. **6 bianchi girari Initialen** jeweils zu Beginn eines Buches: goldene, 7zeilige Initiale auf bianchi girari Grund, am Rand begleitet mit Federzeichnung verzierten Goldplättchen: 2r (M-Init., 7z.); 25r (I-Init., 8z.); 51v (D-Init., 7z.); 78v (I-Init., 8z.); 99v (P-Init., 7z.); 122v (H-Init., 7z.).

Die einsitige Titelseite herausgeschnitten.

[Vorsicht! In der kunstgeschichtlichen Literatur wird dieser Codex mit einem anderen vertauscht, s. Putatoro, II., 334; Zabeo 2014, 119., 131.]

Einband. Originaler florentinischer Ledereinband, verziert mit Blinddruck. 296 × 186 × 60 mm. Im Hinterdeckel oben zwei Löcher für die einsitige Kette. Restauriert (1994, vgl. das Schild auf dem Hinterspiegel unten). Vorder- und Hinterdeckel identisch (Edelsteinringe!). Nach innen schräg geschnittene Deckelkanten. Vier doppelte Bünde. Punzierter Goldschnitt mit Rautenmuster mit Blumenköpfen in den Rauten, welches der Verzierung des Rückens entspricht. Einst vier Schließen, aus denen nichts erhalten blieb; auf dem Hinterdeckel Abdrücke von 4 blattförmigen Schließbeschlägen. Spiegel- und Vorsatzblatt sowohl vorne, als auch hinten je ein Pergament-Bifolium. Auf den Spiegel- und Vorsatzblättern Possessoreinträge, Signaturen und Stempel der Hofbibliothek (s. unten).

Entstehung und Provenienz. Der Codex entstand wohl in Florenz um die Mitte des 15. Jhs und gelangte in einer unbekannten Weise nach Ungarn. Im Gegensatz zur Meinung von Klára Csapodi-Gárdonyi, enthält die Handschrift keine Randnoten von Johannes Vitéz de Zredna. Dass der Codex war ein Bestandteil der Budaer königlichen Bibliothek, wird nur dank dem Possessoreintrag von Johann Alexander Brassicanus klar: + / *Liber est Ioannis Alexandri Brassicani Iureconsulti / ac Philosophi. Budae* (f. Ir). Ein gedrucktes und gefärbtes Exlibris von Brassicanus auf dem Vorderspiegel aufgeklebt (ca. 160 × 111 mm). Die Handschrift musste also durch Brassicanus aus der Budaer Bibliothek erworben. Der Codex enthält Marginalien auch von der Hand des Wiener Gelehrten, Freund von Cuspinian, Johannes Grempers (s. oben). Bedeutet es, dass die Handschrift sich für eine Weile auch in Cuspinians Bibliothek aufhielt? Die nächste Station aber war Johannes Fabris Bibliothek, wie darauf von seinem gedruckten Exlibris, aufgeklebt auf dem Vorderspiegel, hinüber von Brassicanus' (nur die oberen Teile) hingewiesen wurde. Wann gelangte es in die Hofbibliothek? Auf dem Rücken unten Schild mit dem Signatur der Handschrift: Cod. Vind. No 828 (Lambecks Hand?), darunter anderes Schild mit B.V., oben Reste eines dritten Schildes

Inhalt:

ff. 1r-v Praefatio: multa graece haud infacunde dici ... × ... Sed ipse iam Xenophon de modum excedat oratio est audiendus. Explicit praefatio.

ff. 2r–24v Xenophontis Historiarum liber primus incipit feliciter. Multa mihi sepius animo versanti ea cogitatio ... × ... enim urgentur necessitate ut que nolint curent. Liber primus explicit.

ff. 25r–51r Xenophontis Historiarum Liber Secundus incipit. Interea ad Persarum fines cum perventum esset ... × ... coronatique in vestros ordines abite. Xenophontis Historiarum liber secundus explicit.

ff. 51v–78r Historiarum Xenophontis liber tertius incipit. Dum haec apud Cyrum aguntur ... × ... ne filiis neque nepotibus se ei inferiorem fore. Historiarum Xenophontis liber tertius explicit.

ff. 78v–99v Historiarum Xenophontis liber quartus incipit. Inter haec auditis que acta erant ... × ... locum disceret. Illi ad edictum quisque opus abierunt. Explicit liber quartus.

ff. 99v–122r Historiarum Xenophontis liber quintus incipit. Peractis sacris cum cum litasset (?) Cyrus castris motis paulum processit viae ... × ... neque videntes neque audientes sed honestis studiis assueti. Historiarum Xenophontis liber quintus explicit.

ff. 122v– Historiarum Xenophontis liber sextus incipit. Hac oratione Cyrus habita assurgens Chrysanta ... × ... recte animadvertat nostrae sententiae favebit. Xenophontis Historia a Poggio in Latinum traducta explicit.

Cod. 653

Augustinus (Epistolae)

Pergament III, 381, I* Bll. 403 × 265 Florenz um 1490

Feines italienisches Pergament in sehr gutem Zustand. Lagen: I^(II-III) + 36V⁽¹⁻³⁶⁴⁾ + III⁽³⁶⁵⁻³⁷⁰⁾ + V⁽³⁷¹⁻³⁸⁰⁾ + I⁽³⁸¹⁻³⁸²⁾; beide Vorsatzblätter (vorne und hinten) sind Fragmente aus demselben Codex, geschrieben mit karolingischer Schrift. Horizontale Reklamanten jeweils am inneren Rand, unten, auch die Anzahl der aktuellen Lage mit römischen Ziffern zugeschrieben. Tintenfoliierung an den rechten oberen Blattecken von der Hand von Sebastian Tegnagel: I-381 (275 után 278; 342 után 344; 362 folgt 364), moderne Bibliothekarsfoliierung mit Bleistift: I-III, 382, I*.

Schrift. Humanistica textualis von einer Hand – Schriftspiegel: 254 × 140 mm; 1 Kolumne; 35 Zeilen, Blindlinierung, die Grenzlinien sind verdoppelt (auf den letzten Blättern funktionieren die vertikale Parallelen als Versalienspalte), sie laufen bis zur Blattrande hinaus; auf der obersten Linie wird nicht geschrieben. – Gelegentlich Korrekturen von dem Schreiber an den Rändern.

Buchschmuck. Attavante degli Attavanti, signiert auf f. III^r: *Attavantes pinxit*.

Rubriziert.

Deckfarbeninitialen jeweils zu Beginn der einzelnen Briefe und der Unterteilung der längeren Einheiten: goldene Buchstabe auf mit Gold und Silber verziertem, rotem, grünen und blauem Grund, die goldene Buchstabe wird mit einer schwarzen Begleitlinie schattiert: ff. 2r (L-Init.,

4z.); 7r (V-Init., 4z.); 7v (I-Init., 3z.); 12v (N-Init., 4z.); 14r (E-Init., 4z.); 16v (C-Init., 4z.); 17r (I-Init., 4z.); 25r (I-Init., 4z.); 25v (S-Init., 4z., B-Init., 3z.); 26v (C-Init., 4z.); 27r (Q-Init., 4z.); 29v (C-Init., 4z.); 31r (O-Init., 4z.); 32v (I-Init., 4z.); 33r (C-Init., 4z.); 35r (H-Init., 4z.); 36r (P-Init., 4z.); 38r (D-Init., 4z.); 39r (L-Init., 4z.); 41v (V-Init., 4z.); 42r (A-Init., 4z.); 43v (S-Init., 4z.); 44r (H-Init., 4z.); 44v (V-Init., 3z.); 46r (V-Init., 4z.); 48v (V-Init., 4z.); 49v (A-Init., 4z.); 62v; (Q-Init., 4z.); 63r (M-Init., 4z.); 64r (I-Init., 4z.); 66r (C-Init., 4z.); 67r (I-Init., 4z.); 68v (P-Init., 4z., P-Init., 3z.); 70v (L-Init., 4z.); 82r (M-Init., 4z.); 82v (Q-Init., 4z.); 86r (Q-Init., 4z.); 86v (N-Init., 4z.); 93r (P-Init., 4z.); 93v (T-Init., 4z.); 102v (F-Init., 4z.); 111r (D-Init., 4z.); 115v (Q-Init., 4z.); 123r (Q-Init., 4z.); 123v (I-Init., 4z.); 125v (P-Init., 4z.); 128r (S-Init., 4z.); 130r (Q-Init., 4z.); 135r (E-Init., 4z.); 142r (A-Init., 3z.); 156v (L-Init., 4z.); 159r (A-Init., 4z.); 159v (Q-Init., 4z.); 160r (S-Init., 4z.); 161 (N-Init., 4z.); 162r (Q-Init., 4z.); 162v (L-Init., 4z.); 164v (S-Init., 4z.); 165vr (N-Init., 4z.); 166v (T-Init., 4z.); 167r (A-Init., 4z.); 178v (S-Init., 4z.); 179v (T-Init., 4z.); 180r (B-Init., 4z.); 181r (I-Init., 4z.); 182r (N-Init., 4z.); 182v (V-Init., 4z.); 185r (I-Init., 4z.); 186r (M-Init., 4z.); 186v (H-Init., 4z., B-Init., 4z.); 187v (Q-Init., 4z.); 188r (G-Init., 4z.); 191r (S-Init., 3z.); 193r (Q-Init., 4z.); 193v (Q-Init., 4z.); 197v (P-Init., 4z.); 199r (A-Init., 4z.); 200r (S-Init., 4z.); 200v (Q-Init., 4z.); 201r (S-Init., 4z.); 203r (Q-Init., 4z.); 204r (V-Init., 4z. mit einem besonders schönen, größeren goldenen Blumenkopf); 205v (O-Init., 4z.); 206r (C-Init., 4z.); 206v (V-Init., 4z., N-Init., 4z.); 207r (I-Init., 4z., E-Init., 4z.); 207v (P-Init., 4z.); 209r (Q-Init., 4z.); 210r (R-Init., 4z.); 211r (N-Init., 4z.); 211v (M-Init., 4z.); 212r (C-Init., 4z.); 215r (I-Init., 4z.); 216r (E-Init., 4z.); 218v (A-Init., 4z.); 219v (E-Init., 4z.); 220r (Q-Init., 4z.); 225v (D-Init., 4z.); 233r (C-Init., 4z.); 237v (O-, T-, E-, A-Init., 4z.); 238r (S-, M-, H-Init., 4z.); 238v (V-, G-, G-, M-Init., 4z.); 239r (L-, N-, S-Init., 4z.); 240r (N-Init., 4z.); 241r (L-Init., 3z.); 242r (V-Init., 4z.); 343v (I-Init., 4z.); 245r (Q-Init., 4z.); 246v (D-Init., 4z.); 247r (S-Init., 4z.); 253r (S-Init., 4z.); 254r (C-Init., 4z.); 266v (A-Init., 4z.); 267r (B-Init., 4z.); 267v (F-Init., 4z.); 268r (R-Init., 4z.); 268v (V-Init., 4z.); 269v (D-, F-Init., 4z.); 270r (C-, I-Init., 4z.); 271v (O-Init., 4z.); 272r (L-Init., 4z.); 272v (I-Init., 4z.); 273r (C-Init., 4z.); 278r (C-Init., 4z.); 279v (G-Init., 4z.); 28r (N-Init., 4z.); 282r (C-Init., 4z.); 283r (Q-Init., 4z.); 283v (C-Init., 4z.); 284v (E-Init., 4z.); 287r (E-Init., 4z.); 291r (Q-Init., 4z.); 292v (S-Init., 4z.); 294v (S-Init., 4z.); 298v (L-Init., 4z.); 301r (L-Init., 4z.); 305r (C-Init., 4z.); 306r (Q-Init., 4z.); 306v (C-Init., 4z.); 308r (B-Init., 4z.); 309r (P-Init., 4z.); 309v (P-Init., 4z.); 310v (F-Init., 4z.); 312r (M-Init., 4z.); 314r (A-Init., 4z.); 314v (I-Init., 4z.); 315r (Q-Init., 4z.); 316r (A-Init., 4z.); 316v (S-, C-Init., 4z.); 318v (N-Init., 4z.); 320r (C-Init., 4z.); 321r (H-Init., 4z.); 323r (E-Init., 4z.); 324r (T-Init., 4z.); 331r (D-Init., 4z.) Epistola Augustini ad Hieronimum de origine anime; 338r (V-Init., 4z.); 338v (O-, M-, C-Init., 4z.); 340r (V-Init., 4z.); 341r (C-Init., 4z.); 343v (S-Init., 4z.); 345r (D-Init., 4z.); 346r (T-, Q-Init., 4z.); 347r (S-Init., 4z.); 347v (A-Init., 4z.); 348v (Q-Init., 4z.); 349v (N-Init., 4z.); 351r (I-Init., 4z.); 352v (Q-Init., 4z.); 357r (I-Init., 4z.); 365v (O-Init., 4z.); 366r (F-, C-Init., 4z.); 367v (C-Init., 4z.); 368r (G-Init., 4z.); 369r (D-Init., 4z.); 371v (L-Init., 4z.);

verzierter „Inhaltskreis“ auf f. IIIv goldene Kapitalen (In hoc volumine continentur epistolae Sancti Augustini doctoris eruditissimi) auf ultramarinblauem Grund in einem mit Gold verzierten, roten Ring, bunte Blumenornamentik, mit Federzeichnung verzierte Goldplättchen um den Kreis herum, zwei Matthias-Emblemen: der Ring oben, der Bienenkorb unten

Titelschmuck: historisierte Initiale (12 z.), darin Augustinus in seinem Studiolo, 4seitige Rahmenbordüre, Medillons mit Büsten, Matthias-Emblemen (Faß [darauf der Rabe, Wappentier der Familie Hunyadi], Sanduhr, Brunnen, Bienenkorb), Putti, Gemmen, bunte Blumenornamentik, in bas-de-page das Wappen des Königs Matthias Corvinus, in der Mitte

des oberen Randes im Lorbeerkranz das ungarische Wappen mit Krone (mit den ungarischen Querbalken); goldene, 5zeilige P-Init. zu Beginn des ersten Briefes.

Einband: Originaler Ledereinband: sog. „Wladislaus-Einband“ (vgl. Holter, Rozsonдай). 432 × 280 × 125 mm. Parallele Einbände in der Budaer königlichen Bibliothek: Wien, Cod. 44, Bp., OSZK, Cod. Lat. 417 etc. (oder nur Stempelähnlichkeiten?) verziert mit Gold-, Silber- und Blinddruck. Vorder- und Hinterdeckel identisch. Vergoldeter und bemalter Schnitt, die Verzierung mit der des Rückens korrespondiert. Vorne und hinten je ein Makulatur (Fragmente, s. oben) als Vorsatzblatt. Der Einband wurde mindestens zwei mal (1910, 1990) restauriert. Auf der Innenseite der Deckel und auf den Anfangs- und Endseiten Signaturen und Stempel der Hofbibliothek (s. unten, bei der Provenienz).

Hugo Blotius: 450 (f. 382v, Innenseite des Hinterdeck.) – Peter Lambeck: Schild oben am Rücken mit der Titelei und Signatur – Schild auf der Innens. des Vorderdeck. mit der alten Signatur *Theol.* 27 und mit der heutigen Signatur 653 (und mit Bleistift: 241) – Bleistiftsignaturen: 653 (f. Ir, hier auch unten: 27. (?) und römische Ziffer); 27 (Innens. des Hinterdeck.) – Stempel: 381r, 382v, I*v.

Inhalt (wichtigere Einheiten innerhalb des Briefcorpus)

ff. ##-62v Vincentio fratri Augustinus

ff. 62v-70v Sincerissimo fratri et compresbitero deo gratias Augustinus in domino salutem de sex questionibus, quarum prima est de resurrectione secunda tempore christiane religionis, tertia sacrificiorum distinctione, quarta de eo quod scriptum est in qua mensura mensi fueritis remetietur. Quinta de filio dei secundum Salamonem. Questiones tibi propositas michi delegare maluisti ... × ... quod autem latuerit sine salutis dispendio tolerandum.

ff. 142r- Augustinus ad Paulinam de videndo deo epistolam scribit feliciter. Augustinus memor debiti quod ex tua petitione et mea promissione ... × ... si dominus iuverit (?) opere alio experiemur quod disputare valeamus.

ff. 331r-338r Epistola Augustini ad Hieronimum de origine anime. Dominum deum nostrum ... × ... nisi per gratiam nominis Christi, quam in suis sacramentis commendavit posse liberari.

Bécsi tartózkodásom során szoros munkakapcsolatban álltam az Österreichische Nationalbibliothek Kézirattára és Régi Nyomtatványok Tára igazgatójával, Andreas Fingernagellel. A vele és más osztrák kollégákkal – elsősorban Maria Theisen művészettörténésszel és Katarina Kaschka kodikológussal – való együttműködés során, több értekezlet keretében közösen kialakítottuk a szisztematikus corvinafeldolgozás formáját és menetét, a tételleírások és a katalógus felépítését. Osztrák részről a munkában Friedrich Simader művészettörténész és kodikológus, valamint Christian Gastgeber bizantinológus vesz még részt. A bécsi corvinák kötéseinek leírását Rozsonдай Marianne kötéstörténész fogja végezni, a görög corvinák feldolgozásában pedig Németh András filológus és kodikológus is részvételére is számítunk.

A sikeres kódexfeldolgozás érdekében 2020. márciusában corvina-workshopra kerül sor a bécsi Collegium Hungaricumban magyar és osztrák szakemberek részvételével, akik a bécsi corvinacsoportot saját kutatásaik szemszögéből közelítik meg. A workshop megszervezésére az ösztöndíj kiváló lehetőséget teremtett.

A hazai kutatás számára további rendkívül fontos eredmény, hogy az ÖNB az együttműködés hatására digitalizáltatja valamennyi corvináját, ami a könyvtár elektronikus katalógusán keresztül szabadon hozzáférhető. A digitalizált corvinák linkjei az OSZK corvina-honlapján is megtalálhatók.

Eddigi előadások, publikációk, amelyek az ösztöndíj konkrét eredményeit használták fel:

A szövegalkotás tényezői Janus Pannonius Apophthegmata-fordításában

Előadás az Irodalomtudományi Intézet Reneszánsz Barokk Kutatócsoportjában, 2019. december 17.

A Corvina könyvtár budai scriptorai (tanulmány, megjelenés alatt)

A Corvina könyvtár budai műhelye. Kiállítási katalógus, szerk. Zsupán Edina, Budapest, OSZK, 2019 [megjelenés alatt], Kat. B3, Kat. d9

A végső publikáció a bécsi corvinák említett katalógusa lesz tanulmánykötet kíséretében, amely az OSZK *Supplementum Corvinianum* c. sorozatában fog megjelenni.

A bécsi corvinákkal kapcsolatos kutatásaimat a következő két év során folyamatosan folytatni szeretném.

Tata, 2019. december 30.

Dr. Zsupán Edina